

Komentář Odborného panelu (WOS)

FODR: 5.7 Social and Economic Geography

Komentář vypracoval: doc. RNDr. Josef Novotný, Ph.D.

Datum zpracování: 20. srpna 2023

Shrnutí

Tento komentář se vztahuje k bibliometrické zprávě, která hodnotí publikační výsledky českých výzkumných organizací (VO) za období 2017-21 v časopisech evidovaných v databázi Web of Science (WoS). Tento typ výsledků představuje hlavní způsob komunikace originálních poznatků základního výzkumu v hodnoceném oboru. Zpráva používá dva různé přístupy, které vedou ke dvěma různým vymezením hodnoceného oboru. První z nich ho konstruuje identifikací souboru dokumentů uplatněných tuzemskými VO v normativně (a externě) stanoveném seznamu oborových časopisů (dále označuji jako postup „přes časopisy“). Druhý přístup je založen na identifikaci oborových autorů pomocí evidence jejich publikačních výsledků v databázi RIV (Rejstřík informací o výsledcích). Uvažuje soubor všech WoS článků těch autorů, kteří mají většinu svých výsledků v RIV přiřazenou k hodnocenému oboru (dále označuji jako postup „přes RIV“). Soubory oborových publikací určené těmito dvěma přístupy se u zde hodnoceného FORD oboru 5.7 překrývají jen částečně. Postup „přes časopisy“ vede k mnohem širšímu vymezení oboru, když zahrnuje značné množství tematicky nerelevantních publikací, a naopak opomíjí řadu tematicky relevantních výsledků uplatněných v jiných časopisech. Postup „přes RIV“ vymezuje o poznání užší soubor publikací, především geografických pracovišť. Vede k lépe interpretovatelným poznatkům, ale hůře pokrývá ne-geografické disciplíny, které jsou oficiálně pod tento vnitřně heterogenní FORD řazeny (zejména pak environmentální studia).

Analýza souboru oborových publikací určeného postupem přes časopisy ukázala disproporčně nižší produkci výsledků ve významnějších časopisech a nadprodukcí výsledků v časopisech méně významných. Do značné míry to lze vysvětlit extrémní koncentrací publikací tuzemských výzkumných organizací VO do časopisu Sustainability (37 % všech výsledků), byť podstatná část těchto výsledků není pro zde hodnocený obor tematicky relevantní. Vývojově došlo v hodnoceném období 2017-21 k nárůstu publikační produkce tuzemských VO ve všech kvartilech stanovených podle pořadí časopisů dle AIS (Article Influence Score). Nejintenzivněji ale vzrostl počet výsledků v čtvrtém kvartilu (Q4) a to zejména díky obrovskému nárůstu počtu článků v časopise Sustainability. Tyto poznatky naznačují koexistenci dvou typů publikačních strategií: (a) identifikovatelná je určitá orientace na kvalitu výstupů a tuzemským VO se postupně více daří uplatňovat vybrané publikace v nej kvalitnějších mezinárodních časopisech;

(b) Souběžně ale přetrvává a dále se zintenzivnila orientace na kvantitu ve smyslu preference dosažení mnoha „jistých“ publikací v méně významných časopisech s nižšími nároky. Oborová zpráva dále doložila intenzivní mezinárodní spolupráci v tomto oboru – celá polovina výsledků tuzemských VO vznikla v mezinárodní spolupráci.

Analýza oboru publikační produktivity VO provedená postupem přes RIV ukázala vyšší publikační produktivitu některých menších VO (resp. VO s menší personální kapacitou v tomto oboru), konkrétně zejména Jihočeské univerzity a Ústavu geoniky AV. Pracoviště s největší personální kapacitou – Univerzita Karlova a Masarykova univerzita – patří z hlediska uvažovaných indikátorů publikační produktivity k průměrným. Je škoda, že mezi podkladovými informacemi nebyl k dispozici seznam národních oborových výsledků určený postupem „přes RIV“, který by umožnil posoudit relevanci vymezení oboru tímto postupem i lépe interpretovat využití indikátorů publikační produktivity.

I. Část – Popis situace v oboru

1) Publikační specifika oboru

- i. Jak podstatné jsou publikační výstupy v tomto oboru? Do jaké míry o situaci základního výzkumu v daném oboru v ČR (ne)vypovídá předložená bibliometrická zpráva na základě publikací WoS? Na základě vlastní zkušenosti případně uveďte, zda se význam či přístup k publikování ve WoS časopisech v ČR liší od praxe v oboru v zemích EU15? V případě výraznějších rozdílů je popište a uveďte pravděpodobné příčiny.*
- ii. Jak významnou roli v oboru hrají sborníkové publikace (WoS Proceedings)? Na základě vlastní zkušenosti případně uveďte, zda se praxe publikování ve sbornících v daném oboru v ČR liší od zemí EU15. V případě výraznějších rozdílů je popište a uveďte pravděpodobné příčiny.*

Shrnutí: Časopisecké publikační výstupy v mezinárodně významných časopisech evidovaných v databázi WoS jsou nejdůležitější formou sdílení originálních poznatků základního výzkumu v tomto oboru. Platí to u nás i v zemích EU15. Interpretace bibliometrické zprávy je omezena především problémem vymezení tohoto oboru. Postupy a indikátory oborové zprávy též nedostatečně reflektují jeho vnitřní heterogenitu a mohou vést k upozadění některých menších disciplín. Publikací ve sbornících je sice evidováno mnoho, ale mají o poznání menší reputaci a jejich počet vývojově významně poklesl.

Podrobněji: Publikace v odborných časopisech představují klíčové výstupy bádání v rámci základního výzkumu v tomto oboru. Relativně běžné, byť početně podstatně méně četné, jsou také publikace v knihách a knižních sbornících. Ty ale mají typicky jinou roli a pro prezentaci originálních poznatků základního výzkumu slouží podstatně méně často než časopisecké publikace. Zmínit je možno také produkci atlasů a map. Tyto výstupy jsou v rámci časopiseckých výsledků pokryty jen z malé části (např. v publikacích v časopisu Journal of Maps), nicméně mají

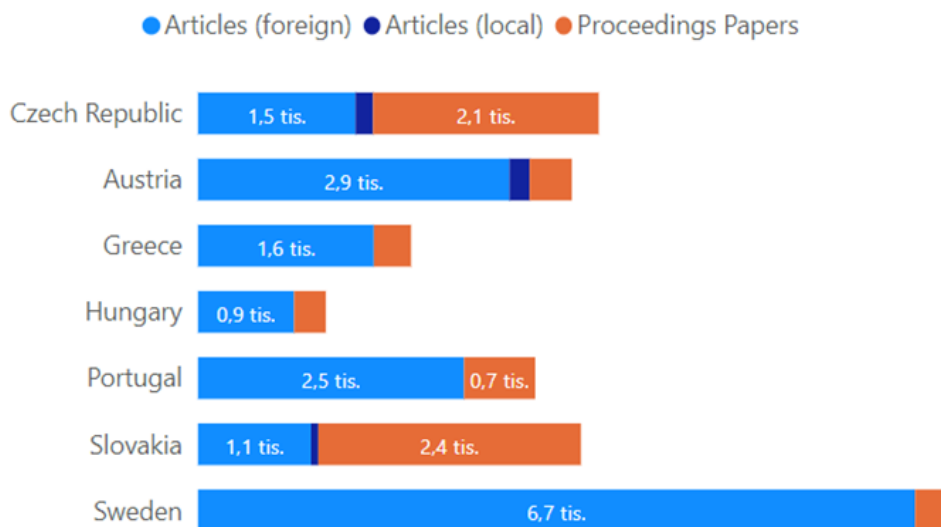
častěji povahu aplikovaného výzkumu. K tomu lze dodat, že soubory map a atlasy tvořily v letošním roce čtvrtinu výsledků hodnocených v tomto oboru v rámci Modulu 1.

Databáze WoS pokrývá velkou většinu mezinárodně významných časopisů, ve kterých zástupci oboru uplatňují své výsledky. Bibliometrická analýza dat z WoS je vhodným nástrojem pro posouzení kvality výstupů tohoto oboru. Předložená oborová zpráva ale vypovídá o zde hodnoceném oboru pouze částečně. Jejím hlavním problémem je, že soubor národních výsledků sestavený postupem přes časopisy obsahuje řadu výsledků, které do tohoto oboru tematicky nespádají, a zároveň neobsahuje řadu pro obor tematicky relevantních výsledků, které byly publikovány v časopisech nezařazených do seznamu oborových žurnálů (k překryvu s ostatními obory viz níže).

Bibliometrická analýza také jen omezeně reflektuje vnitřní heterogenitu tohoto FORDu. Dílčí disciplíny se liší publikačními zvyklostmi (např. délka recenzních řízení), pokrytím časopisů registrovaných na WoS, i jejich rozdělením mezi kvartily, pokud jsou hranice kvartilů stanoveny dle AIS v rámci celého souboru časopisů tohoto FORDu. Zástupci některých disciplín tak mají objektivně omezené možnosti dosáhnout na výsledky v prvním decilu (D1) či Q1 (např. area studies, kulturní geografie, historická geografie, migrační studia ad.). Naopak zástupci disciplín s přesahem do velkých oborových skupin časopisů jiných FORDů (zejm. environmentálních věd a ekonomie) mají podle mého názoru tyto možnosti vyšší (svoji roli zde myslím hraje i použitý indikátor AIS).

Sborníkových publikací (WoS Proceedings) je pro tuzemské VO a tento FORD ve sledovaném období evidováno téměř tolik jako časopiseckých výsledků (1350 vs. 1542). Publikování ve sbornících je v Česku (a na Slovensku) mnohem rozšířenější než v zemích EU15 (viz také obrázek 1). Nemyslím si ovšem, že by měly významnou roli. Reputace publikací ve sbornících je malá u nás, stejně jako v zemích E15. Vývojově se také počet těchto výsledků v hodnoceném období dramaticky snížil – rychlý pokles počtů těchto výsledků je patrný od roku 2018 a na poslední hodnocený rok 2021 připadá pouze 3 % jejich celkového počtu za celé období. Zdá se, že tuzemská publikační praxe se v tomto ohledu postupně přibližuje zemím E15. Možným důvodem jsou změny v publikačních požadavcích uplatňovaných českými VO pro odměňování a kariérní postup zaměstnanců.

Obrázek 1: Porovnání typů publikací v Česku a vybraných dalších zemích ve FORD oboru 5.7 Social and Economic Geography a období 2017-21 (normalizováno dle populační velikosti zemí)

Zdroj: <https://m17.rvvi.cz/sa/app-1/>

2) Oborový překryv

- i. *Dochází v daném oboru FORD k významným překryvům s jinými obory FORD, zejména u článků v pásmech D1 (případně Q1)? Jaké jsou příčiny a do kterých oborů tyto výsledky spíše patří? [nutno projít seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]?*
- ii. *Existují v rámci FORD oboru WoS kategorie (obory), které mají výrazný podíl na dané FORD kategorii co do produkce publikací v D1/Q1 [Graf 7]? Komentujte a případně vysvětlete.*

Shrnutí: Překryv s jinými FORDy společenských věd i jiných oborových skupin je výrazný a podstatným způsobem omezuje interpretaci části A oborové bibliometrické zprávy. Největší podíl na výsledcích oboru ve všech pásmech mají WoS kategorie Environmental Studies a Geography, které jsou ale také největší celosvětově. V případě Environmental Studies je publikační výkon i publikační profil výrazně ovlivněn publikacemi v časopise Sustainability. V porovnání se světem jsou u nás výrazně méně zastoupeny výsledky kategorie Transportation. Jednotlivé WoS kategorie mají dosti odlišné zastoupení časopisů v jednotlivých pásmech a jejich podíly na D1 a Q1 výsledcích FORDu je problematické porovnávat.

Podrobněji: Jak již bylo uvedeno, překryv s jinými obory FORD je podstatný, jak s obory společenských, tak přírodních a technických věd. Nejde jen o zahrnutí množství oborově méně relevantních či nerelevantních výsledků do souboru národních oborových výsledků, pokud je vymezen postupem přes časopisy. Významné je i nezahrnutí oborově relevantních výsledků,

kteřé byly publikovány v časopisech mimo seznam oborových časopisů. Rozsah tohoto problému u FORDu 5.7 je podstatný a byl již podrobněji diskutován a doložen v oborových komentářích z minulých let.

Největší překryv je (poměrně přirozeně) s oborem FORD 1.5 Earth and Related Environmental Sciences. Významný překryv je i se společenskovědními FORDy 5.2 Economics and business nebo 5.6 Political science. Na základě prohlédnutí názvů 242 Q1 publikací zařazených do oborového seznamu výsledků odhaduji, že cca 20 % těchto výsledků tematicky spadá do jiných oborů. Ačkoliv problém zahrnutí nerelevantních výsledků patrně platí pro všechny segmenty souboru výsledků (Q1-Q4), nejvýraznější je v pásmu Q4. Tam totiž spadá většina výsledků uplatněných v časopise Sustainability (v letech 2017 a 2018 byl v pásmu Q3, 2019-21 v pásmu Q4), na který připadá celých 37 % všech oborových výsledků a 71 % Q4 výsledků (patrně též proto, že impact factor tohoto časopisu se pohyboval mezi 2,5 a 3,9 a připadal na Q2 pásmo dle tohoto indikátoru). Časopis Sustainability je řazen hned do čtyř oborů (FORDů), přičemž podstatná část publikací v tomto časopise spadá tematicky spíše či jasně mimo zde hodnocený obor. Tuto skutečnost dokládá fakt, že v databázi RIV je ke zde analyzovanému FORDu 5.7. přiřazena pouze jedna desetina článků tuzemských VO, které byly v hodnoceném období publikovány v časopise Sustainability (konkrétně je to 62 z celkových 638 článků). Podstatně větší část výsledků v časopise Sustainability je v RIV přiřazena k jiným společenskovědním oborům FORD (zejm. FORDu 5.2. Economics and Business, kde jde o 111 článků) nebo jiným ne-společenskovědním FORDům (souhrnně 369 článků).

Ford 5.7 Social and Economic Geography zahrnuje hned WoS 7 kategorií, které ale mají dosti rozdílnou velikost (viz tabulka 1), ale i rozdílné personální kapacity a rozdílné zastoupení časopisů v jednotlivých pásmech kvality dle AIS, pokud jsou stanoveny na úrovni celého FORDu. Z hlediska počtů výstupů D1, Q1, ale i celkových počtů výsledků, dominuje kategorie Environmental Studies, následována kategorií Geography. Tyto kategorie jsou ale podstatně silnější (větší) než ostatní také celosvětově. Tabulka 1 dále ukazuje, že v porovnání se světem jsou mezi výsledky tuzemských VO podstatně méně zastoupeny publikace v kategorii Development Studies a zejména pak Transportation. Je otázkou, zda je to dáno menší personální kapacitou výzkumníků v těchto disciplínách (to podle mne platí pro Development Studies) nebo dosti nízkým publikačním výkonem a orientací na aplikovaný výzkum (odhaduji, že toto je případ kategorie Transportation).

Z hlediska relativních podílů D1 výsledků vyniká kategorie Development Studies s 16 % D1 výsledků v rámci celkového počtu výsledků této kategorie (absolutně jde o 6 D1 výsledků). Naopak pro kategorii Area Studies není evidován žádný D1 výsledek. Domnívám se ovšem, že z těchto údajů nelze vyvozovat závěry o kvalitě tuzemských výzkumů v rámci jednotlivých WoS kategorií. Spíše to lze vysvětlit dosti rozdílným zastoupením časopisů těchto kategorií v rámci pásma D1 časopisů, pokud je definováno na úrovni celého FORDu. Přestože je kategorie Development Studies menší než Area Studies (platí to z hlediska počtů celosvětových výsledků, tak ještě výrazněji z hlediska počtů časopisů), má hned několik časopisů v pásmu D1 tohoto FORDu (zejm. časopisy přesahující do ekonomie), zatímco Area Studies nemá (pravděpodobně) žádný. Toto ilustruje rozdílné možnosti výzkumníků jednotlivých dílčích disciplín prosadit se v časopisech zařazených dle použité metodiky do D1, ale i Q1.

Tabulka 1: Srovnání počtů a podílů českých a celosvětových výsledků pro FORD 5.7 a jeho jednotlivé WoS kategorie

	Svět		České VO	
	Počet výsledků	Podíl na všech výsledcích	Počet výsledků	Podíl na všech výsledcích
Všechny kategorie	227478	100 %	1542	100 %
Environmental Studies	96169	42 %	958	62 %
Geography	61532	27 %	376	24 %
Transportation	44638	20 %	53	3 %
Regional & Urban Planning	17014	7 %	105	7 %
Urban Studies	16766	7 %	94	6 %
Area Studies	14910	7 %	128	8 %
Development Studies	13448	6 %	38	2 %

Zdroj: Počty výsledků pro svět zjištěny z WoS – vyhledání výsledků pro dané kategorie, databáze SSCI a SCI-expanded, roky 2017-21, výsledky typu: Article, Review Article, Letter. Počty pro tuzemské VO zjištěny z přílohy 3 k oborové bibliometrické zprávě (seznam výsledků).

3) Velikost oboru na základě počtu autorů a autorek výsledků

i. Komentujte personální velikost oboru (počet autorů a autorek působících v oboru v ČR) s dalšími obory oborové skupiny [Graf 10 dle RIV].

Shrnutí: S 657 autory je tento FORD podle postupu určení oboru přes RIV personálně druhým nejmenším v rámci společenských věd. Tento odhad je podle mého názoru podhodnocením skutečného stavu. Je možné, že v této hodnotě nejsou adekvátně zahrnuti autoři ne-geografických disciplín tohoto FORDu, zejm. environmentálních studií. Relevanci vymezení oboru tímto postupem by bylo možné ověřit, pokud by byl k dispozici i soubor oborových publikací sestavený postupem přes RIV. To se ale nestalo.

Podrobněji: Celkově bylo pro tento FORD identifikováno postupem přes RIV 657 autorů (obrázek 2). Dle svého povědomí o zastoupení oboru na českých VO odhaduji, že tento počet (mírně) podhodnocuje skutečnou personální velikost oboru, tak jak je vymezen klasifikací FORD. Svým vymezením dle FORD klasifikace jde o vnitřně značně různorodý obor, jehož název ale referuje přednostně pouze k jedné ze zahrnutých disciplín: sociální a ekonomické geografii. S tímto názvem se proto nemusí identifikovat autoři, resp. VO se zastoupením dalších disciplín řazených do tohoto FORDu (zejm. environmentální studia, ale též např. dopravní výzkum ad.), které pak mohou příslušné výsledky v RIV přiřazovat k jiným oborům FORD.

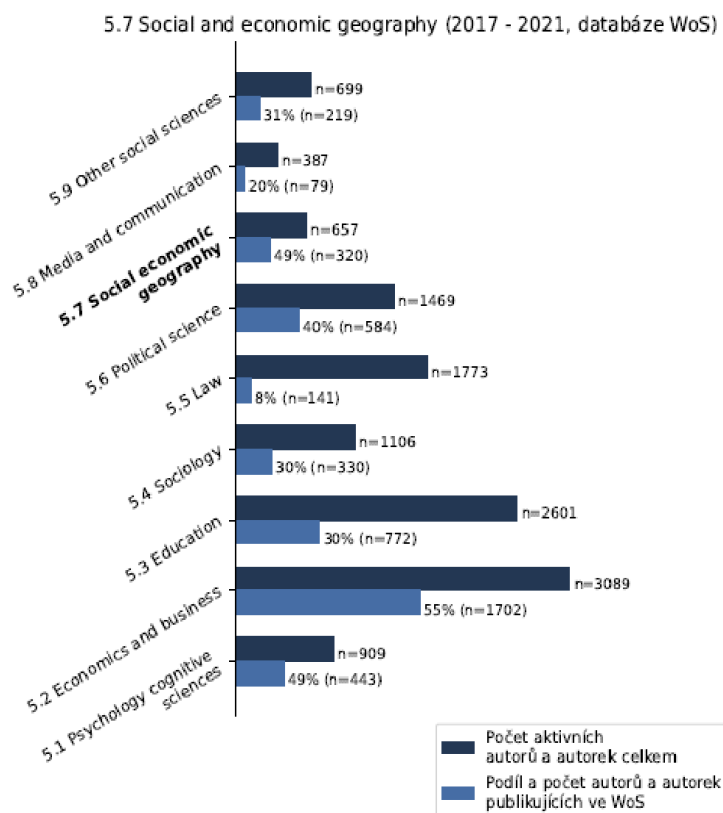
Z hlediska počtů identifikovaných oborových autorů je obor 5.7. Social and Economic Geography druhým nejmenším společenskovědním oborem. To dosti výrazně kontrastuje s velikostí souboru časopiseckých výsledků při vymezení postupem přes seznam časopisů. V tomto ohledu je naopak FORD 5.7 druhý největší (1542 článků). Vysvětlit to lze jednak výše konstatovanou hypotézou o jistém podhodnocení počtu oborových autorů postupem přes RIV, ale především

nevhodností vymezení oborového souboru výsledků postupem přes normativně stanovený seznam oborových WoS časopisů. Je pravděpodobné, že tento soubor oborových výsledků se výrazně liší od souboru WoS publikací autorů přiřazených k tomuto oboru postupem přes RIV. Je škoda, že tento seznam národních oborových výsledků nebyl k dispozici mezi podkladovými materiály. Umožnil by zhodnotit relevanci vymezení oboru i adekvátnější interpretaci indikátorů publikační produktivity, které jsou prezentovány níže v tomto textu.

Podíl autorů s alespoň jednou WoS publikací ze všech oborových autorů identifikovaných postupem přes RIV je pro tento FORD 49 %. To je 2. - 3. nejvyšší hodnota ze společenskovedních oborů – méně než u FORDu 5.2. Economics and Business a shodně s oborem 5.1. Psychology and Cognitive Sciences. Uvedený podíl může být relevantní, když patrně odráží i to, že zvolený postup určení autorů uvažuje např. i začínající doktorandy nebo pracovníky produkující pouze výstupy aplikovaného výstupu, odborné mapy, či další ne-časopisecké výstupy. Graf 5.7 v oborové zprávě ukazuje, že tento podíl se významně liší mezi jednotlivými VO, přičemž nižší hodnoty mají techničtější zaměřené VO (ČVUT, VUT, Mendelova univerzita). To může být právě dáno jejich relativně větší orientací na výsledky typu specializovaná mapa, software a další výstupy aplikovaného výzkumu, ale též i jejich nižší publikační výkonností.

Zajímavé je, že v porovnání s loňskou verzí oborové zprávy (tj. pro období 2016-20) vzrostl v letošní oborové zprávě (pro období 2017-21) počet identifikovaných autorů pro tento FORD z 567 na 657. Předpokládám, že je to důsledek upřesnění požadavku na zadávání FORD oboru jednotlivých výsledků do RIV od roku 2017 dále. Pro předchozí rok 2016 lze v databázi RIV najít pouze 86 záznamů přiřazených k FORDu 5.7 (pro dřívější roky ještě méně), zatímco od roku 2017 se počty přiřazených výsledků v jednotlivých letech pohybují mezi 400 a 500 výsledky. Doporučit lze snažit se VO instruovat a informovat o významu a potřebě adekvátního zadávání FORD oborů při vkládání výsledků do RIV. Využití informací o oborové příslušnosti z RIV považuji za slibnější postup oborových bibliometrických analýz.

Obrázek 2: Porovnání personálních kapacit jednotlivých společenských vědních oborů na základě jejich identifikace metodou „přes RIV“

Zdroj: Bibliometrická zpráva pro obor 5.7 Social and Economic Geography (2017-2021)

4) Profil publikačního výkonu oboru (WoS)

- i. **Popište profil publikačního výkonu oboru v ČR ve srovnání s průměrem zemí EU15 a světem [Graf 3]. Uveďte možná vysvětlení podstatných rozdílů (např. zda v oboru v Česku a na Slovensku vychází větší počet WoS časopisů, kde čeští autoři a autorky intenzivně publikují) [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx].**
- ii. **Popište vývoj v posledních letech a komentujte možné příčiny případných trendů ve změnách profilu [Graf 1c].**

Shrnutí: Tuzemská produkce v tomto oboru je ve srovnání se světem i EU15 podstatně méně zastoupena v D1, Q1, ale i Q2 pásmech. To je dáno zejména výraznou nadprodukcí výsledků v pásnu Q4, kterou lze do značné míry vysvětlit množstvím výsledků v časopise Sustainability. Vývojově sledujeme růst produkce ve všech kvartilech, nejrychleji však z výše zmíněného důvodu v pásnu Q4. Zřejmá je tak dvojkolejnost publikačních strategií:

souběžně s orientací na kvalitu přetrvává a dále se zintenzivňuje orientace na kvantitu ve smyslu produkce množství méně kvalitních výstupů.

Podrobněji: V celém období připadlo na pásma Q1+Q2 33 % národních výsledků. Výraznou nadprodukcí sledujeme v pásmu Q4 (47 %) – viz obrázek 3. Obrázek 4 pak ukazuje, že ačkoliv počet výsledků vývojově rostl ve všech kvartilech, nejrychlejší byl bohužel tento růst v pásmu Q4. To vedlo ke zvýraznění nadprodukce v tomto pásmu. Lze to vysvětlit především obrovským nárůstem počtu výsledků v časopise Sustainability, z nichž velká většina spadá právě do pásma Q4 (tabulka 2). Tato konstatování indikují dvojkolejnost publikačních strategií tuzemských VO, resp. jejich výzkumníků. Existuje identifikovatelná a chvályhodná orientace na kvalitu, resp. postupně se zvyšuje schopnost prosadit se v kvalitních mezinárodních časopisech. Souběžně s tím se ale nesnížila orientace na kvantitu, spíše naopak. Náročnost a většinou i délka recenzních řízení v kvalitních časopisech je velká a výsledek těchto řízení je nejistý. To znamená velké riziko pro plnění grantových a kariérních publikačních kritérií. Převažuje potom pragmatické uvažování a výzkumníci často volí větší jistotu méně náročných a většinou rychlejších recenzních řízení v méně kvalitních časopisech.

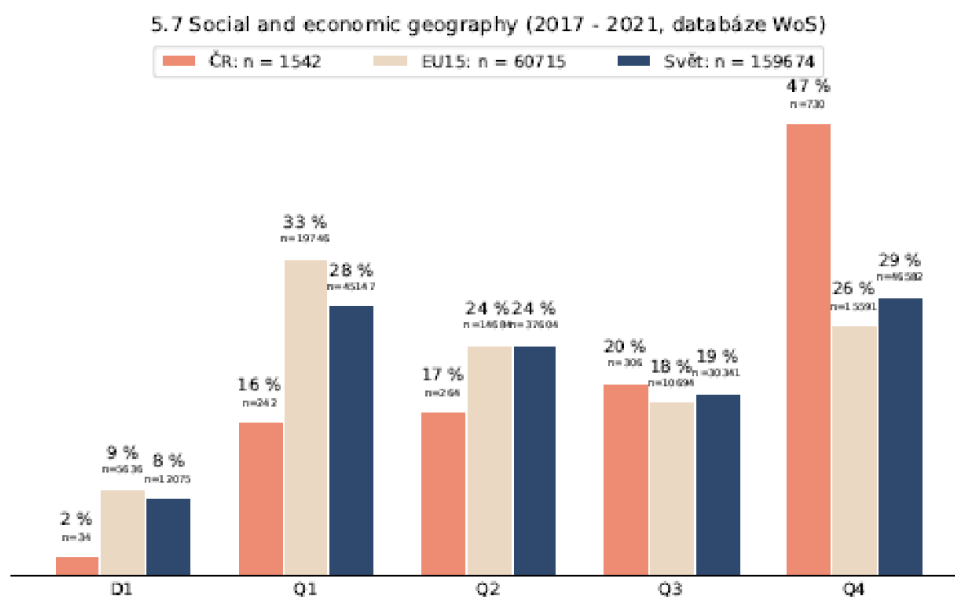
Exemplárním příkladem je opakovaně zmiňovaný časopis Sustainability. Jeho dopad na publikační profil oboru při postupu jeho vymezení přes časopisy je výrazný, a proto zasluhuje další rozbor. Počet všech článků publikovaných v časopise Sustainability celosvětově v roce 2021 činil 592 % tohoto počtu v roce 2017 (růst z 2375 na 14073 článků). Intenzita nárůstu produkce tuzemských VO v tomto časopise byla ale ještě vyšší. V roce 2021 dosáhl počet výsledků tuzemských VO uplatněných v tomto časopise 1972 % hodnoty roku 2017 (růst z 11 článků v roce 2017 na 217 v roce 2021). Výše již bylo také uvedeno, že podstatná část těchto výsledků tematicky do tohoto oboru (spíše či jasně) nespadá (ze společenskovedních FORDů je v RIV nejvíce článků v tomto časopise přiřazeno k 5.1. Economics and business). Reputace tohoto open-access časopisu je dnes dosti nízká. Publikační poplatek se v něm pohyboval kolem 50-60 tis. Kč. Orientačně tak lze odhadovat, že tuzemské VO za 568 výsledků uplatněných v tomto časopise v období 2017-21 mohly souhrnně zaplatit až 30 mil. Kč. Pravděpodobně to ale bylo výrazně méně díky systému slev nakladatelství MDPI a spoluautorstvím výzkumníků ze zahraničních institucí. Pět VO s nejvyššími počty publikací v tomto časopise v hodnoceném období dle WoS jsou: CZECH UNIVERSITY OF LIFE SCIENCES PRAGUE (94 článků), TECHNICAL UNIVERSITY OF OSTRAVA (67), MENDEL UNIVERSITY IN BRNO (61), BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY (45), CZECH ACADEMY OF SCIENCES (36).

Tabulka 2 prezentuje 10 početně nejvýznamnějších žurnálů pro publikace v národním oborovém souboru výsledků při vymezení přes časopisy. Ukazuje, že s velkým odstupem za časopisem Sustainability následují s velkým odstupem dva tuzemské časopisy Moravian Geographical Reports a Geografie, spolu s kvalitním mezinárodním žurnálem Land Use Policy. Tuzemské časopisy se na národní produkci podílely celkově 9 %. Počet výsledků uplatněných českými VO v těchto časopisech zůstává stabilní a jejich podíl na celkové produkci se tak vývojově snížil. Jsem přesvědčen o tom, že tuzemské časopisy hrají svou specifickou a důležitou roli a nemyslím si, že by publikace v nich v dokumentovaném rozsahu představovaly zásadní problém.

Je potřeba dodat, že i řada časopisů, které spadají v analýzách oborové zprávy do Q3 nebo Q4 pásem na úrovni celého FORDu, představuje dosti kvalitní mezinárodně uznávané žurnály. Platí to zejména v některých dílčích disciplínách oboru, které mají malé zastoupení svých časopisů

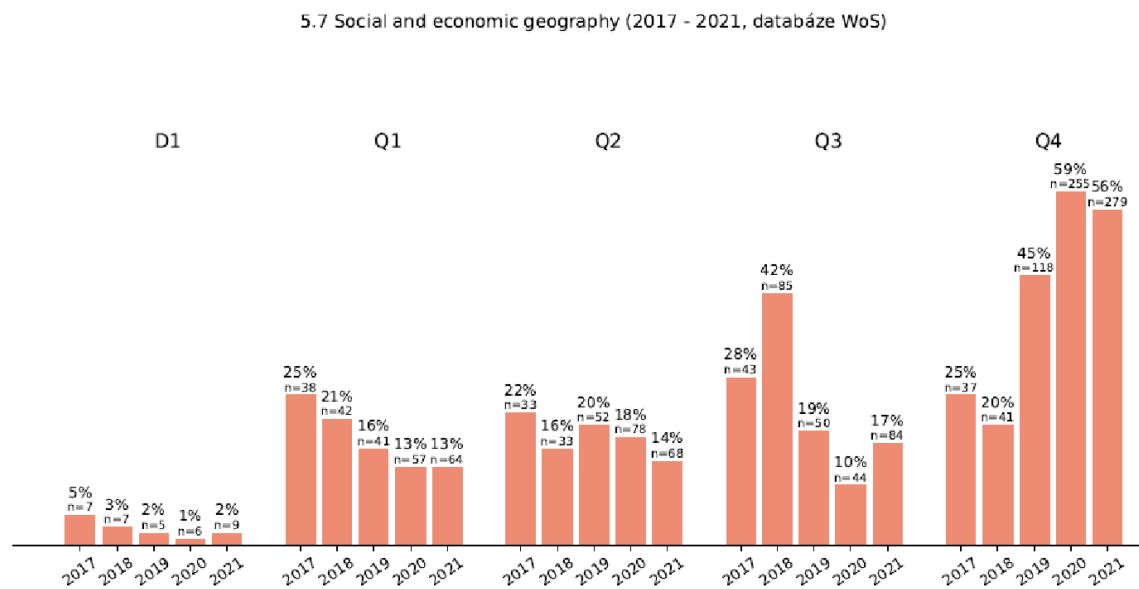
v segmentech Q1 a Q2. Zjednodušeně lze říci, že se v tomto FORDU jedná o disciplíny, které relativně méně přesahují do environmentálních věd nebo ekonomie. Odhaduji, že některé Q3 časopisy na úrovni celého FORDu mohou spadat do D1 pásem menších WoS kategorií.

Obrázek 3: Mezinárodní srovnání publikačního profilu

Zdroj: Bibliometrická zpráva pro obor 5.7 Social and Economic Geography (2017-2021)

Obrázek 4 Vývoj publikačního profilu v rámci národního souboru výsledků v hodnoceném období

Zdroj: Bibliometrická zpráva pro obor 5.7 Social and Economic Geography (2017-2021)

Tabulka 2: Deset časopisů s nejčtenější zastoupenými výsledky tuzemských VO v období 2017-21

	Kvartily dle AIS	2017-2021	Podíl	2017	2018	2019	2020	2021
Sustainability (MDPI)	Q3 v 2017-18, Q4 2019-21	568	37 %	11	42	90	208	217
Geografie	Q4	74	5 %	18	14	11	17	14
Land Use Policy	Q2	63	4 %	6	12	17	16	12
Moravian Geographical Reports	Q4 s výjimkou 2019, kdy Q3	54	4 %	11	12	13	9	9
Land (MDPI)	Q3	44	3 %	0	0	0	10	34
Journal of Maps	Q3 s výjimkou 2021, kdy Q4	37	2 %	11	6	7	3	10
Energy Policy	Q1	27	2 %	6	7	3	9	2
Urban Forestry & Urban Greening	Q2	22	1 %	5	3	4	2	8
Europe-Asia Studies	Q3 s výjimkou 2020, kdy Q2	20	1 %	3	3	4	5	5
European Planning Studies	Q3 2017-19, Q2 2020-21	19	1 %	1	5	5	3	5
Všechny ostatní časopisy dohromady	-	614	40 %	79	97	107	152	179
CELKEM	-	1542	100 %	151	201	261	434	495

5) Publikační výkon oboru (WoS)

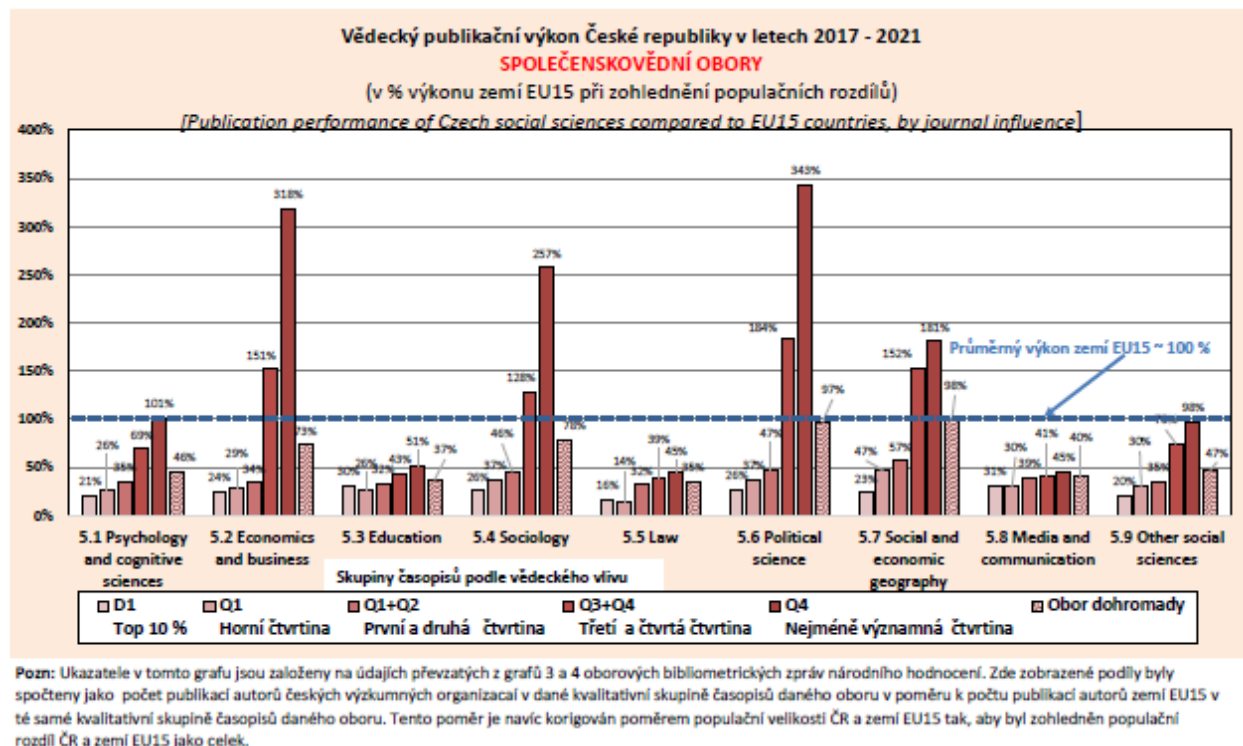
- i. Srovnajte velikost publikačního výkonu oboru (počet článků WoS) ČR vůči průměru zemí EU15 (při zohlednění populačních velikostí). Popište možné příčiny výraznějších rozdílů [Graf 4]. Pozornost věnujte zejména pásmům D1 a Q1.*
- ii. Popište vývoj publikačního výkonu oboru v posledních letech a možné příčiny trendů [Graf 1b]. Pozornost věnujte zejména pásmům D1 a Q1. Do jaké míry mohlo změny v čase ovlivnit zařazování či vyřazování časopisů z databáze WoS [viz seznam časopisů v oboru Priloha_2_casopisy_X.X_FORD.xlsx]?*

Výše popsaná nadprodukce v pásmu Q4 vyniká i při srovnání s publikačním profilem zemí EU15 (obrázek 5). Zdůvodnění byla uvedena v předchozím oddíle.

Dodat je možno poznámku, že z hlediska celkového publikačního výkonu je Česko na úrovni průměru zemí EU15. Podrobnější vývojové srovnání nabízí porovnání tabulek 3 a 4. Počet výsledků českých VO meziročně výrazně rostl, když v roce 2021 činil 328 % roku 2017. Analogicky vyjádřená míra růstu celosvětových počtů výsledků tohoto FORDu přitom byla jen 200 %, tzn. tuzemská produkce rostla rychleji. Jak již bylo uvedeno výše, přispěl k tomu nejvíce nárůst publikací v pásmu Q4 a speciálně pak v časopisu Sustainability, byť i počty výsledků

v ostatních pásmech vzrostly. Pokud ze souborů odstraníme dokumenty časopisu Sustainability odpovídá počet tuzemských výsledků v roce 2021 téměř dvojnásobku roku 2017 (199 %), zatímco celosvětově to bylo 153 %.

Obrázek 5: Publikační profily v jednotlivých společenských vědách ve srovnání s EU15

Zdroj: Doplňující materiály ke zpracování komentářů oborových zpráv poskytnuté doc. Munichem

Tabulka 3: Vývoj počtu časopisů a počtu dokumentů - celosvětově (FORD 5.7 Social and Economic Geography)

	Počet časopisů		Počet dokumentů		Bez časopisu Sustainability	
	Počet	Index	Počet	Index	Počet dokumentů	Index
2017	335	100 %	22072	100 %	19697	100 %
2018	346	103 %	26470	120 %	21608	110 %
2019	359	107 %	29590	134 %	22335	113 %
2020	365	109 %	40624	184 %	29931	152 %
2021	372	111 %	44153	200 %	30080	153 %

Zdroj: Příloha 2 k bibliometrické oborové zprávě FORDu 5.7.

Tabulka 4: Vývoj produkce českých VO (FORD 5.7 Social and Economic Geography)

	Celkem		Bez časopisu Sustainability	
	Počet dokumentů	Index	Počet dokumentů	Index
2017	151	100 %	140	100 %
2018	201	133 %	159	114 %
2019	261	173 %	171	122 %
2020	434	287 %	226	161 %
2021	495	328 %	278	199 %

Zdroj: Příloha 2 k bibliometrické oborové zprávě FORDu 5.7.

6) Korespondující, první, druhý a další autoři/autorky v oboru

- i. Má v oboru význam pořadí autorů a institut korespondujícího (reprint) autora? Pokud ano, pokračujte dalšími body i. a ii.*
- ii. Je v oboru adekvátní zastoupení výsledků s významnějším autorstvím z českých VO (první autor, korespondenční autor), zejména v pásmech D1 a Q1? [Grafy 2a,b a seznam článků Priloha_3_vysledky_XX_FORD.xlsx]*
- iii. Můžete výsledky s významnými autory z českých VO blíže charakterizovat? [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_XX_FORD.xlsx]*

Hlavním tvůrcem výsledku je v tomto oboru nejčastěji první autor, který je také většinou korespondujícím autorem. Pokud není korespondujícím autorem první autor, považoval bych význam prvního a korespondujícího autora za shodný. Výjimky mohou nastat, ale nejsou podle mne běžné.

V národním souboru výsledků je podíl výsledků s korespondujícím autorem z tuzemské VO celkově 73 %. O něco nižší je tento podíl pro podskupiny výsledků jednotlivých pásem časopisů – 67 % pro pásmo Q1 a 63 % pro pásmo Q2. To pravděpodobně souvisí s častější mezinárodní spoluprací v případech Q1 a Q2 publikací, neboť u těchto výsledků jsou zahraniční autoři relativně častěji i prvními a korespondujícími autory.

U výsledků uplatněných v D1 pásmu jsou tuzemští autoři méně často korespondujícími autory (58%) než u výsledků v dalších pásmech: pro Q1 = 67 %, pro Q2 = 63 %, pro Q3 = 82 %, pro Q4 = 77 %.

7) Velké autorské kolaborace

- i. Jaké je v oboru zastoupení výsledků vytvořených ve velkých autorských kolaboracích [Grafy 2a,b]? Věnujte přednostně pozornost pásům D1 a Q1.*
- ii. Jaký je podle vašeho názoru autorský přínos domácích institucí k takovým výsledkům v kategoriích D1 a Q1? Komentujte a případně vysvětlete. [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]*

Výsledky vytvořené ve velkých kolaboracích (30 a více autorů) mají ve FORD 5. 7. marginální význam. Za celé období je jich evidováno jen sedm. Na Q1 pásmo z nich připadají dva.

8) Mezinárodní spolupráce a domácí „know-how“

- i. Charakterizujte rozsah mezinárodní spolupráce, specificky se zaměřte na výsledky klasifikované jako D1 a Q1 [Grafy 2a,b].*
- ii. Můžete tyto výsledky nějak blíže charakterizovat? Do jaké míry lze považovat výsledky klasifikované jako D1 a Q1 za domácí „know-how? Je tento podíl podle vašeho názoru v souladu s praxí a výkony v zahraničí? Komentujte a případně vysvětlete. [viz seznam článků Priloha_3_vysledky_X.X_FORD.xlsx]*

Shrnutí: Mezinárodní spolupráce na výsledcích v tomto oboru je naprosto běžná – celá polovina všech publikací v národním oborovém souboru vznikla v mezinárodní spolupráci. V průměru se na těchto výstupech v mezinárodní spolupráci podílí více spoluautorů.

Podrobněji: Celá polovina všech výsledků vznikla v mezinárodní spolupráci, což považuji za potěšitelné zjištění. Výsledky v mezinárodní spolupráci jsou o něco častěji uplatňovány v pásmech Q1 (57 % v rámci mezinárodní spolupráce) a Q2 pásmech (61 %), ale naprosto běžné jsou i pro pásma Q3 a Q4.

Výsledky vzniklé v mezinárodní spolupráci měly v průměru 5,8 spoluautorů, zatímco na výsledcích bez mezinárodní spolupráce se v průměru podílelo 2,8 spoluautorů. Vliv mezinárodní spolupráce na průměrný počet spoluautorů je podobný mezi podskupinami výsledků v jednotlivých pásmech Q1-Q4. V případě podskupiny výsledků pásma D1 je však průměrný počet spoluautorů vyšší a to 8,5.

U 47 % výsledků v mezinárodní spolupráci jsou autoři z českých VO korespondujícími autory, tzn. klíčovými tvůrci daných výstupů. V rámci podskupiny těchto výsledků v pásmu D1 je tomu tak u 39 % těchto výsledků, pro podskupinu Q1 výsledků u 42 %, Q2 výsledků u 39 %, Q3 výsledků u 57 % a u Q4 výsledků je tomu tak u 48 % z nich. Menší podíl tuzemských korespondujících autorů u D1 výsledků může být dán tím, že autoři z tuzemských VO jsou zde méně často klíčovými autory. Stejně tak to ale může být dáno tím, že tyto výsledky mají v průměru větší autorské kolektivy.

II. Část – Výzkumné organizace v oboru

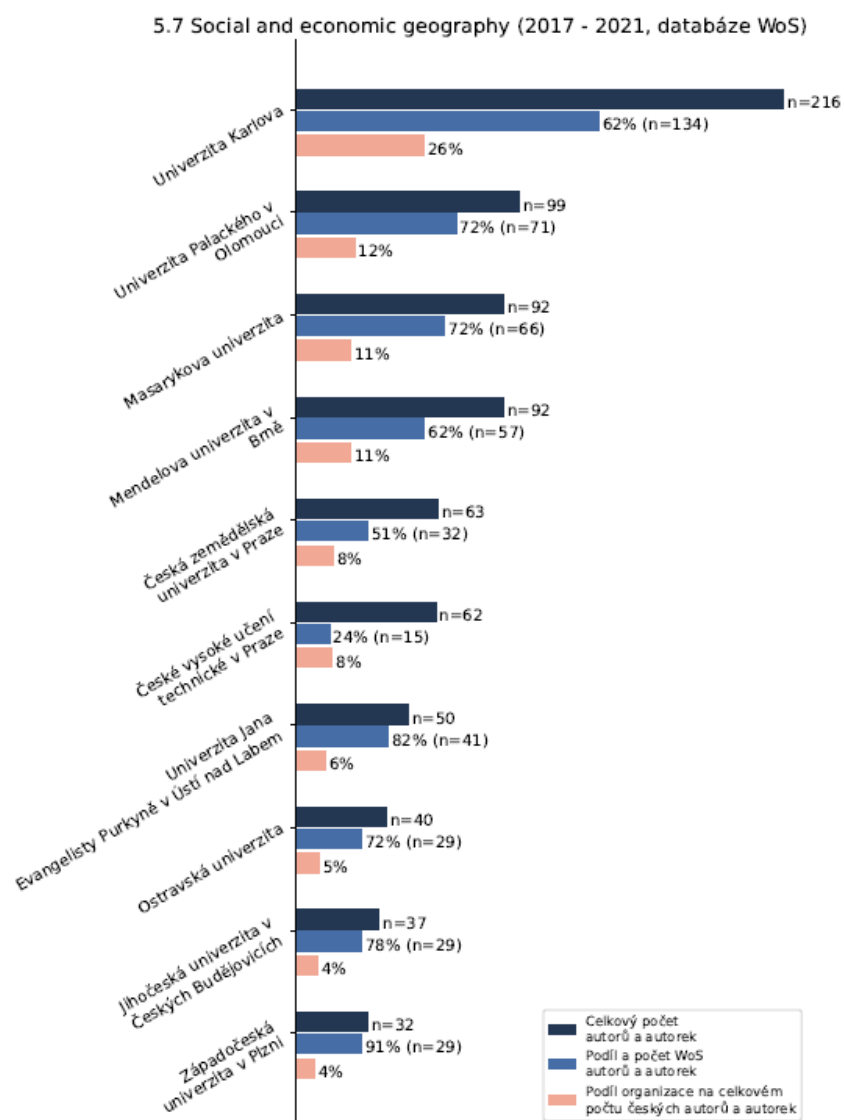
9) Personální velikost VO

- i. Na základě dat z RIV [Graf 11] okomentujte seznam deseti identifikovaných největších VO v oboru. Součástí komentáře může být i Vaše povědomí o tom, že některá VO pravděpodobně chybí nebo naopak přebývá.*
- ii. Na základě dat z RIV [Graf 11] popište, jaké podíly autorů těchto VO publikují ve WoS a uveďte, zda tyto podíly odpovídají zvyklostem v oboru. Dochází u některých VO k neobvykle nízkému nebo vysokému podílu publikací ve WoS?*
- iii. Pokud jsou údaje dostupné, uveďte na základě oborových kapacit (zdroj: Excel oborové kapacity VO), které z těchto VO se hlásí primárně k (1) aplikovanému výzkumu, (2) základnímu výzkumu, (3) mixu obojího.*

Mezi deseti personálně největšími VO tohoto oboru, jak byly identifikovány postupem přes RIV, se vyskytují výhradně univerzitní pracoviště. Největší je s velkým odstupem Univerzita Karlova a dále následují tři VO s podobným zastoupením: Univerzita Palackého, Masarykova univerzita a Mendelova univerzita (obrázek 6). Na základě mého povědomí o oboru jde myslím o celkem relevantní odhady personálních kapacit.

Z hlediska podílů autorů s alespoň jednou WoS publikací ze všech autorů identifikovaných přes RIV má z deseti personálně největší VO tento podíl o poznání nižší ČVUT. Možným vysvětlením může být větší orientace této VO na aplikované výstupy.

Obrázek 6: Deset personálně největších VO podle počtů autorů identifikovaných přes RIV

Zdroj: Bibliometrická zpráva pro obor 5.7 Social and Economic Geography (2017-2021)

10) Nejvýznamnější VO z hlediska produkce nejlepších výsledků

- i. Popište, které z top 10 VO jsou podle tabulek 5a a 5b v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1. Tabulky 5a a 5b v první části bibliometrické zprávy vycházejí z oborové klasifikace výsledků dle zařazení časopisu ve Web of Science.*
- ii. Popište, které z top 10 VO jsou podle grafů 12a a 12b v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1. Grafy 12 ve druhé části zprávy jsou založeny na oborové klasifikaci výsledků, kterou v RIV uvádějí výzkumné organizace.*
- iii. Jsou nějaké významné rozdíly mezi závěry podle předchozích bodů i a ii? Je možné tyto rozdíly vysvětlit? (Rozdíly vznikají například tím, že některé VO přiřazují v RIV publikace oborům, které neodpovídají WoS časopisům, kde publikují.)*

Podle postupu vymezení oboru přes seznam oborových časopisů jsou nejvýznamnější VO z hlediska absolutních počtů článků v D1 i Q1 pásmu Univerzita Karlova (9 D1 a 69 Q1 výsledků), Masarykova univerzita (8 D1 a 58 Q1 výsledků) a ČZU (8 D1 a 30 Q1 výsledků). Další VO nepřesahují 10% hranici podílů na produkci oboru v ani jednom z těchto pásem.

Podle postupu vymezení oboru pomocí identifikace oborových autorů v RIV je nejvýznamnější opět Univerzita Karlova následována následovaná Masarykovou univerzitou, Univerzitou Palackého, Českou geologickou službou a Masarykovou univerzitou. Další interpretace údajů v tabulce 5 níže je nejasná, neboť nejsou známy absolutní počty publikační produkce a nebyl k dispozici soubor národních výsledků pro vymezení oboru postupem jejich identifikace v RIV.

Ačkoliv jsou velké VO zastoupeny mezi nejvýznamnějšími institucemi z hlediska obou postupů vymezení oboru (tj. přes seznam časopisů vs. přes identifikaci autorů v RIV), složení dalších oborově významných VO se mezi dvěma použitými postupy vymezení oboru (tj. přes časopisy vs. přes RIV) dosti liší. Potvrzuje to dříve již zmíněnou hypotézu, že oba tyto postupy vedou k podstatně odlišným definicím oboru z hlediska jeho personálního složení i souborů publikačních výsledků. Jak již bylo zmíněno opakovaně, normativně stanovený seznam časopisů vede k zahrnutí řady tematicky nerelevantních výsledků, a naopak opomenutí řady tematicky relevantních výsledků publikovaných v jiných časopisech. Vymezení oboru přes RIV dává větší smysl, nicméně neumožňuje srovnání s EU15. Vede ale k užšímu vymezení oboru, přičemž problémem je myslím i nedostatečné povědomí o významu a způsobu přiřazování výsledků k FORD oborům v RIV mezi VO a samotnými autory (podle mé zkušenosti vkládají výsledky do institucionálních primárně sami autoři, kteří přitom určují oborovou klasifikaci). Autoři z negeografických pracovišť (např. Ústav globální změny AV, Centrum pro otázky životního prostředí UK ad.) se zřejmě často neidentifikují s tímto FORDem, jehož název odkazuje k pouze jedné z jeho dílčích disciplín (Social and Economic Geography). Své publikace pak přiřazují k jiným oborům (u zmíněných pracovišť je to nejčastěji k 1.5. Earth and Related Environmental Sciences), byť tam mnohdy podle FORD klasifikace tematicky nepřísluší.

Tabulka 5 Podíly VO na celkové velikosti oboru (dle postupu identifikace autorů přes RIV)

	Podíl na počtu autorů oboru	Podíl na produkci oboru v D1 pásmu	Podíl na produkci oboru v Q1 pásmu	Podíl na produkci oboru v Q1+Q2 pásmech	Podíl na produkci oboru v Q3+Q4 pásmech
Univerzita Karlova	26 %	30 %	24 %	23 %	28 %
Univerzita Palackého	12 %	11 %	15 %	15 %	21 %
Masarykova univerzita	11 %	7 %	13 %	9 %	11 %
Mendelova univerzita	11 %	7 %	9 %	13 %	10 %
ČZU	8 %	11 %	12 %	13 %	4 %
ČVUT	8 %	méně než 4 %	méně než 4 %	méně než 3 %	méně než 4 %
UJEP Ústí n.L.	6 %	4 %	8 %	8 %	4 %
Ostravská univerzita	5 %	méně než 4 %	méně než 4 %	3 %	5 %
Jihočeská univerzita	4 %	méně než 4 %	11 %	10 %	5 %
Západočeská uni.	4 %	méně než 4 %	méně než 4 %	méně než 3 %	4 %
Ústav geoniky AV	méně než 4 %	méně než 4 %	6 %	8 %	6 %
Česká geologická služba	méně než 4 %	19 %	8 %	5 %	méně než 4 %
Ústav výzkumu globální změny AV	méně než 4 %	7 %	4 %	méně než 3 %	méně než 3 %
VÚ Silva Taroucy	méně než 4 %	4 %	méně než 4 %	méně než 3 %	méně než 3 %
VŠB TU Ostrava	méně než 4 %	4 %	méně než 4 %	méně než 3 %	méně než 3 %

Zdroj: Grafy v sekci 11 a 12 oborové zprávy

11) Produktivita VO a srovnání se světem

- i. Zhodnoťte produktivitu (maximálně 10) nejvýznamnějších VO z hlediska výstupů v Q1+Q2 časopisech vzhledem k personálním kapacitám VO (zdroj: externí Excel tabulka). Uveďte, které VO v oboru mají vysokou anebo naopak nízkou produktivitu.**

Publikační produktivitu VO lze velmi indikativně hodnotit pomocí dat zjištěných metodou identifikace autorů oboru přes RIV a to na základě porovnání podílů jednotlivých VO na počtech oborových autorů a publikací, jak jsou uvedeny v tabulce 5. Pokud srovnáme tyto podíly v segmentu publikací Q1+Q2 relativně vůči podílu na počtech autorů oboru dosahuje nejvyšší produktivity Jihočeská univerzita následována Ústavem geoniky AV. S odstupem pak následuje ČZU. Pro odpovědnou interpretaci poznatků by ovšem byly třeba informace o počtech publikací a seznam národních oborových výsledků založený na tomto postupu vymezení oboru (tj. přes identifikaci autorů pomocí RIV).

- ii. Pokud to je možné, popište na základě Tabulky 6 a Grafu 3, jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších VO v oboru ve srovnání s benchmarky (svět, EU15, ČR). Dosahují či nedosahují úrovně EU15, resp. světové úrovně, případně ji převyšují?**

Z hlediska publikačního profilu VO (při vymezení oboru postupem přes seznam časopisů) má z 10 nejvýznamnějších VO nejvyšší podíl Q1 výsledků v rámci celkového počtu výsledků Masarykova univerzita (32 %) následovaná Univerzitou Karlovou (24 %) – viz tabulka 6. Pouze prvně zmíněná VO se tak blíží úrovni zemí EU15 (33 %) a převyšuje celosvětovou úroveň (28 %).

Tabulka 6: Nejvýznamnější VO podle objemu produkce zjištěné postupem „přes seznam časopisů WoS“

5.7 Social and economic geography (2017 - 2021, databáze WoS)

Pořadí	Výzkumná organizace	Počet výsledků	Podíl na oboru	Q1 podíl výsledků v rámci organizace	Q2 podíl výsledků v rámci organizace	Q1 + Q2 podíl výsledků v rámci organizace
1	Univerzita Karlova	276	18%	24%	17%	41%
2	Česká zemědělská univerzita v Praze	207	14%	14%	25%	39%
3	Masarykova univerzita	178	12%	32%	12%	45%
4	Univerzita Palackého v Olomouci	126	8%	13%	22%	35%
5	Mendelova univerzita v Brně	112	7%	4%	16%	20%
6	Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava	91	6%	4%	8%	13%
7	Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i.	65	4%	15%	32%	47%
8	Vysoké učení technické v Brně	58	4%	5%	3%	8%
9	České vysoké učení technické v Praze	55	4%	14%	12%	27%
10	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	53	4%	13%	16%	30%

Zdroj: Bibliometrická zpráva pro obor 5.7 Social and Economic Geography (2017-2021)